

DONCSE CZ ETELKA

Verseghy Ferenc feljegyzése a pesti egyetem áthelyezése ügyében

Az 1790-es évtized eleje különösen tevékeny időszak volt Verseghy Ferenc életében. Sokat publikált a legkülönfélébb műfajokban, nyíltan állást foglalt politikai kérdésekben, feltételezhetően kötődése az ez idő tájt működő pest-budai szellemi közösségekhez, lett légyen szó olvasótársaságokról vagy szabadkőműves páholyokról. Számos, hozzá hasonló aktivitást mutató literátortársa sorsában osztozva részt vett a Martinovics-összeesküvésben is. E rendkívül izgalmas pályaszakasz kutatását, a szerzői kapcsolatháló elemzését jelentősen megnehezíti, hogy a kézirat hagyatéka fogság előtti darabjai ma nem fellelhetők: feltehetően maga Verseghy semmisítette meg azokat, tartva a letartóztatástól. Az elfogatásakor tőle lefoglalt iratok ezért különösen értékes forráscsoportot alkotnak. E korpusz egyik, eddig kevés figyelmet kapott darabja a pesti egyetem székhelye körül az 1790-es években folytatott vitákba enged betekintést. Tanulmányomban közreadom az eddig ugyan hivatkozott, ámde szövegszerűen nem ismertetett forrást, s megkísérellem meghatározni Verseghy pozícióját a diskurzus különböző nézeteket képviselő résztvevői körében.

Az egyetem székhelyének kérdése

Az egyetem székhelye a 18. század utolsó harmadában több alkalommal változott. 1777-ben Nagyszombatból Budára került. Néhány esztendővel később azonban a jozefin kormányzat döntést hozott a kormányiszékek Pozsonyból Budára helyezéséről. A székhelyüket változtató hivatalok miatt esedékessé vált az intézmény karainak újbóli áttelepítése. A Főhadparancsnokság, a Magyar Kamara, a Helytartótanács, a Kúria, az Országház, az Országos Levéltár és az Országos Pénztár kapott új otthont ekkor Budán, közülük többen a korábban az egyetem és a jezsuiták által használt épületekben, valamint a ferences és a klarissza kolostorban.¹ Új helyszíneként Pozsony és Nagy-

* A szerző az MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport munkatársa, a tanulmány a kutatócsoport keretén belül készült. A kutatócsoport vezetője: Debreczeni Attila.

1 Poór János, *Buda, Pest, Óbuda a 18. században*, Budapesti Negyed, 6(1998)/2–3, 55; *Budapest története a török kiűzésétől a márciusi forradalomig*, szerk. Kosáry Domokos, Bp., Akadémiai, 1975 (Budapest Története, 3), 198; Nagy István, *II. József reformjai Budán*, Tanulmányok Budapest múltjából, 15(1963), 363–402. A témához lásd még: Velladics Márta, *A templom- és kolostorépületek hasznosítása II. József szekularizációs rendeletei után (1782–1785)*, *Ars Hungarica*, 25(1997), 345–353.

szombat is felmerült, 1784-ben viszont a közeli Pest mellett döntöttek.² II. József halála után újra terítékre került a kérdés, s ismét felmerült a költözés lehetősége. Három város is bejelentette igényét: Nagyszombat, Esztergom és Vác. Az 1790/91-es országgyűlésen egyelőre elnapolták a kérdést, s úgy határoztak, a döntést az új tanulmányi rendtartás kidolgozása után hozzák meg. Ezen a diétán született az a későbbiek során beadványokban többször hivatkozott 1791/67. törvénycikk is, amely arról rendelkezik, hogy tanulmányi ügyekben az országgyűlésen létrehozott tudományos ügyekért felelős bizottság illetékes. 1792-ben úgy látszott, alkalom is nyílik majd erre az ekkor tartott koronázó országgyűlésen, a rendelkezésre álló idő rövideje miatt azonban csak országos válaszmány meghallgatására volt lehetőség. A testület az egyetem áthelyezése mellett foglalt állást, hivatkozva a kormányiszékek tervezett Pestre helyezésére, a magas árakra, valamint a település kereskedőváros jellegére, amely forgalmas volta miatt számos veszélyt rejt magában az ifjúság erkölcsére. Az egyetem számára a legalkalmasabb helyszínnak a közeli Vácot ítélték. A Kancellária ugyancsak az áthelyezés mellett voksolt, de Esztergomot javasolta. Az uralkodó elfogadta a véleményeket, a végső döntést magának fenntartva felszólította a Helytartótanácsot, hogy készítse el a költöztetés költségtervét, s dolgozzon ki tervekét és javaslatokat a szükséges építkezésekre vonatkozóan. A Helytartótanács ellenben – utalva a 1791/67. törvénycikkre – a következő országgyűlésig elhalasztandónak ítélte a kérdést, az egész országot érintő ügynek minősítve azt. Mindez azonban nem gátolta meg a megyéket a véleménynyilvánításban. Az állásfoglalások következő hulláma 1794–1795-re tehető: ekkor 34 törvényhatóság nyilatkozott pro és contra. A Helytartótanács tanulmányi bizottsága és a Kancellária ekkor is az áthelyezést javasolta, a nádor pedig továbbra is az országgyűlés hatáskörébe utalta a kérdés megvitatását. A Kancellária 1798-ban újra napirendre vette a kérdést, de megoldás ekkor sem született, csak 1802-ben, a következő diéta alkalmával. Az uralkodó 1802. január 23-án a Kancellária felterjesztésére írt válaszában jelentette be döntését, amely szerint az egyetem Pesten marad. Indokul két körülményre hivatkozott: a költözés költségei túlságosan megterhelnék a tanulmányi alapot, az új tanulmányi rendtartás pedig – az érvelés szerint – kiküszöböli a diákságot fenyegető erkölcsi veszélyeket.³

A Verseghy lefoglalt kéziratok között fennmaradt feljegyzés kontextusát tehát e 1790 és 1802 között kelt vélemények alkotják. Hogy a feljegyzésben foglaltakat pozícionálni lehessen, szükséges szemügyre venni, milyen érvek és ellenérvek merültek fel a fenti évkörben született állásfoglalásokban a pesti egyetem székhelyét illetően.⁴

2 *József nádor iratai*, kiad., magy. DOMANOVSKY Sándor, I, Bp., Magyar Történelmi Társulat, 1925 (Magyarország Újabbkori Történetének Forrásai: József Nádor Élete és Iratai, 2), 61.

3 *Uo.*, 61–66, 440–442.

4 *Uo.*, 61–66; PAULER Tivadar, *A budapesti magyar kir. tudomány-egyetem története*, I, Bp., Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomda, 1880, 205–207, 304–313.

Érvek Pest mellett	Érvek Pest ellenében
– a város földrajzi elhelyezkedése megfelelő, minden irányból jól megközelíthető	– egy kisebb város alkalmasabb lenne az egyetem számára, Pest kereskedőváros, sokan megfordulnak benne, nehezebb a felügyelete, emellett magasak az árak
– nem bizonyított, hogy Pest veszélyesebb lenne az erkölcsökre, mint más város	– a városban megforduló ellenőrizhetetlen tömeg veszélyezteti az erkölcsöket
– a Pesten és Budán található kormányzások alkalmazottai megfelelő társaságot biztosítanak és módot kínálnak az udvarias viselkedés elsajátítására	– a működő kormányzások még nem pótolják a felügyelet hiányából eredő bajokat, a finomabb társalgás elsajátításának is van célszerűbb módja
– biztosított a protestánsok vallásgyakorlása	– az 1791/26. tc. szerint már az evangélikusoknak is van joguk mindenhol templomot építeni
– a híres külföldi egyetemek is nagyobb városokban vannak	– híres külföldi egyetemek kisebb városokban is működnek
– az orvostanhallgatók több gyakorlatot szerezhetnek egy nagyobb városban	– az orvostanhallgatók orvosi gyakorlatot az egyetem költségén fenntartott kórodákban szerezhetnek, ezeket az egyetemmel együtt áthelyezik
– rendelkezik az egyetem céljaira alkalmas épületekkel	– a Pesten használt épületek sem kifejezetten az egyetem számára épültek
– az áthelyezés magas költségekkel jár	– az áthelyezés költségei fedezhetők a pesti házak eladásával és a pénzalap célszerűbb kezelésével
– Pest városa jelentős bevételtől esne el, ha az egyetemet áthelyeznék	– a kieső bevételeket pótolná a Pestre áthelyezni tervezett Kúria

A felsoroltak közül a pályázó települések szempontjából feltehetően valójában az anyagiak nyomtak legtöbbit a latban. Ezt jól mutatja, hogy a folyamodó városok közül többen felajánlották, hogy magukra vállalják a költöztetés költségeit.

A beadványtervezet

A kutatás előtt nem ismeretlen a Verseglyhtől lefoglalt szöveg. Mályusz Elemér *A magyarországi polgárság a francia forradalom korában* című tanulmányában szól róla.⁵

5 MÁLYUSZ Elemér, *A magyarországi polgárság a francia forradalom korában*, Különlenyomat a Bécsi Magyar Történelmi Intézet Évkönyvéből, [1932].

A dolgozat sajátos narratívát épít a magyarországi polgárság jogairól, társadalmi érvényesüléséről, e réteget a magyarországi nemességhez viszonyítja, olykor viszont azzal oppozícióba állítva szemléli. Verseghy neve ennek kapcsán tűnik fel, egyetlen olyan literátorként, aki írásban érvel a polgárság jogai és érdekei mellett. A pesti egyetem Esztergomba helyezését szándékát egyértelműen bizonyos katolikus körök kezdeményezésének véli. Majd rátér a székhely körül kibontakozott vitára, s megjegyzi:

Az érveket Verseghy szedte rendbe, aki alkalmas volt ennek a feladatnak az elvégzésére, mivel papi ruhája dacára felvilágosultabb gondolkozást tanusított, mint sok kortársa. [...] Verseghy lefoglalt iratai között található a polgárság részére összeállított schlagwort-szerű feljegyzése, bizonyára egy folyamodvány tervezete: Vertrauliche Akten. 51. fasc. A. nr. 13.⁶

Miután részletesen ismerteti a szöveg tartalmát, fent idézett sorainak ellentmondva így szól: „Bár Verseghy szavai valóban a polgárság legmagasabb fokú dicséretét jelentik, mégis úgy hangzik a folyamodvány, mintha a nemesség érdekében készült volna.”⁷ Az ellentmondás nem oldódik fel: a szerző ezzel be is fejezi a munka jellemzését, nem derül ki, végül milyen végső álláspontot alakít ki.

Benda Kálmán több dolgozatában érinti a kérdést.⁸ A szöveget 1792 végére datálja. Az egyetem áthelyezését ő is konzervatív katolikus körök kezdeményezésének tekinti, s a Verseghynek tulajdonított beadványtervezetet e konzervatív csoporttal való szembehelyezkedés lenyomataként értékeli.⁹ Kiemeli továbbá:

Legfontosabb érve mégis az – és ezzel egyedül áll a magyar vitairadalomban –, hogy Esztergomban az egyetem nemesi környezetbe kerülne, Pesten azonban a polgárság fogja rányomni bélyegét. Az a Verseghy, aki 1790-ben még a nemességtől várta az ország átalakítását, 1792-re már csak a polgárságban bizakodik, a polgári törekvések diadalra jutásában látja kibontakozását.¹⁰

A Verseghytől elkobzott beadványtervezet ma a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában található. A kézirat autográf, német nyelvű;¹¹ keltezés nem található rajta. Benda Kálmán – mint már szó esett róla – 1792 végi keletkezést sejt, véleményét

6 Uo., 56.

7 Uo., 56–57.

8 BENDA Kálmán, *Verseghy Ferenc útja a magyar jakobinus mozgalomig* = B. K., *Emberbarát vagy hazafi?: Tanulmányok a felvilágosodás korának magyarországi történetéből*, Bp., Gondolat, 1978, 411–418. Vö. BENDA Kálmán, *Verseghy útja a magyar jakobinus mozgalomig* = *Verseghy Ferenc: 1757–1822*, szerk. KISFALUDI Sándor, Szolnok, Szolnok Megyei Tanács Verseghy Könyvtára–TTIT, 1957, 4–12; Uő, *A magyar jakobinusok és a hazai polgárosodás kezdetei* = B. K., *A nemzeti hivatástudat nyomában: Történelmi, történelemelméleti, művelődéstörténeti, iskolapolitikai és csángómagyar tanulmányok, írások, interjúk*, összeáll., szerk., utószó LUKÁTS János, Bp., Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 2004, 303–310.

9 BENDA, *Emberbarát...*, 412.

10 Uo., 416.

11 Lásd Függelék 1. Lelőhely: MNL OL E 708 Vert. A. Fasc. 51. ad 13., 2r–3r.

azonban nem indokolja. A dátum meghatározásában segíthetne a 3. levél versóján található rövid szöveg.¹² A feljegyzés feltehetően az 1790/91-es országgyűlést megelőző pesti megyegyűlésen, egészen pontosan, sejthetően a május 1-jén tartott összejövetelen elhangzottakat rögzíti címszavakban.¹³ A kézírás a 2. levélen és a 3. levél rectóján található sorokhoz hasonlóan ugyancsak Verseghyé, azonban élesen elválík a beadványtervezet szövegétől, feltehetően nem azzal egy időben került a kéziratlapra, s az sem bizonyos, hogy azokkal az eseményekkel egy időben született, amelyekről beszámol: fennáll a lehetősége, hogy (akár jóval) azok után keletkezett. Ilyen módon túl kevés információt tartalmaz ahhoz, hogy a beadványtervezet keletkezési idejének megállapításában segítsen. Jelen dolgozat ezért csupán a tervezet szövegének tartalmából tud következtetni a papírra vetés idejére, s azt egy tágabb időintervallumban határozza meg, amelynek kezdetét 1790-re teszi, hiszen ekkortól volt napirenden a kérdés, s ebben az esztendőben születtek az első vonatkozó írások. Az időszak végpontja lehetne a döntés meghozatalának éve, 1802. Verseghyt azonban a Martinovics-összeesküvésben való közreműködése miatt 1794. december 11-én letartóztatták – ekkor foglalták le írásait is –, s egészen 1803 őszéig börtönben volt. A tervezet tehát 1790 és letartóztatása napja között keletkezhetett.

Mind Mályusz, mind Benda Verseghyt véli az egyetem székhelye kapcsán leírtak szerzőjének, tanulmányaikban fel sem merül más lehetőség. Jóllehet a kézirat valóban autográf, a szerzőség kérdésére nem adható egyértelmű felelet. Nem kizárható, hogy másolatról van szó, ahogy az sem, hogy a szöveg egy szóbeli megbeszélés (letisztázott) jegyzete. Ahogy a mellékletben közölt irat mutatja, a tervezet kilenc pontja közül csupán az első kettő részletesen kidolgozott, a többi inkább vázlatpontnak tűnik. Az olyan megjegyzések, mint „Erklärung u[nd]. Auseinandersetzung”,¹⁴ valamint „Kann ausgeführt werden, um es augenscheinlicher zu machen”,¹⁵ arra utalnak, hogy a szerző, avagy az együtt gondolkodó közösség, előbb a fő irányelveket rögzítette, s az argumentáció megfogalmazását későbbre hagyta. A szóban forgó kézirat tehát a formálódó koncepció egyik fejlődési állomásának lenyomata. Hogy végül sor került-e részletes kifejtésre, esetleg átdolgozásra, nem lehet bizonyosan tudni. A vonatkozó beadványokban foglalt érveket és ellenérveket összevető táblázat alapján teljesen világosan látszik a szoros gondolati rokonság. Elképzelhető, hogy e beadványok egyikének magváról van szó, hogy pontosan melyikéről, nem eldönthető, hiszen azok egymással nagyfokú hasonlóságot mutatnak, s a fogalmazvány szövege sokat alakulhatott a végső megformálásig.

A fenti megfontolásokat figyelembe véve e vitatható szerzőségű és nem is befejezett szöveg alapján bátor vállalkozás lenne következtetéseket megfogalmazni Verseghy orientációját, különböző társadalmi csoportokhoz való attitűdjeit illetően. Annyi bizonyos, hogy figyelemmel követte az 1790/91-es országgyűlés eseményeit és az egyetem

12 Lásd: Függelék 2. Lelőhely: MNL OL E 708 Vert. A. Fasc. 51. ad 13., 3v.

13 KISS Anita, NAGY János, KAPITÁNY Adrienn, *Pest-Pilis-Solt vármegye országgyűlési követutasításai a 18. században*, Bp., Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára, 2015, 85–86.

14 'magyarázat és kifejtés'

15 '[Ezt a pontot] ki lehet fejteni, hogy szemmel láthatóbb legyen.'

székhelyét illető vitát, s kézírásával maradt fenn egy Pest mellett szót emelő fogalmazvány. Ez teljes bizonyossággal csak arra utal, hogy azok közé tartozott, akik az egyetem karainak Pesten maradását támogatták. Lefoglalt iratainak egy másik darabja a miértekre is választ kínálhat. Az irat a *Regeln der Pester Lesegesellschaft* címet viseli.¹⁶ Az 1790-es évek első felében Pesten működő olvasótársaság működési szabályzatát és a tagok listáját tartalmazza. Verseghy személyesen kötődött a társasághoz. A kézírásával fennmaradt lista 33 személy nevét tartalmazza. Közülük heten – Koppi Károly, Kreil Antal, Clemens Friedrich Werthes, Schaffrath Lipót, Schwartner Márton, Stáhly György, Szvorényi Mihály – a pesti egyetem különböző karain és tanszékein tanítottak az 1780-as, 1790-es években, részben tehát épp azokban az esztendőben, amikor a költöztetés gondolata felmerül. Verseghy érdeklődése az egyetem sorsa iránt tehát erről az oldalról is magyarázható: informális kapcsolatban állt az áthelyezésben közvetlenül érintett személyekkel, akik – feltehetően hozzá hasonlóan – valamennyien szabadkőművesek voltak, s közülük többen magukra vonták a hatóság figyelmét írásban vagy szóban terjesztett eszméikkel.¹⁷ Az áthelyezést támogatók, főként az Esztergom mellett érvelők rendre azokra a hatásokra hivatkoznak, amelyek Pesten az ifjúság erkölcsét veszélyeztetik. Nem kizárt, hogy a kérelmezők indokai között e hasonló felfogású tanárokból álló közösség megbontásának reménye is szerepelt: az intézmény más városba telepítése a tanári kar összetételének megváltozását vonhatta volna magával. Verseghy ilyen módon közvetve ugyan, de maga is érintett volt az ügyben. Amennyiben az új székhelyen működő intézmény átveszi a pesti tanárokat, úgy szellemi közegét veszítette volna, ha pedig nem alkalmazza tovább őket, úgy egzisztenciális válságba kerülhettek volna ugyane közeg egyes tagjai.

E dolgotatnak nem volt célja, hogy a témában korábban megszólalók állításait tévesnek minősítse. Törekvése volt ellenben, hogy a szöveg mikrofilológiai vizsgálatával, Verseghy más korabeli kézíratainak megszólaltatásával felhívja a figyelmet néhány olyan körülményre, amelyek óvatosabb következtetések megfogalmazására intenek.

16 *Regeln der Pester Lesegesellschaft*, MNL OL E 708 Vert. A. Fasc. 51. ad 13., 4–5.

17 *A magyar jakobinusok iratai, II: A magyar jakobinusok elleni hűtlenségi és felségsértési per iratai*, s. a. r. BENDA Kálmán, Bp., Akadémiai, 1952 (Magyarország Újabbkori Történetének Forrásai), 166.

Függelék

1. Beadványtervezet a pesti egyetem székhelye ügyében¹⁸

Vortheile, wenn die Universität in Pesth bleibt –

- 1.) Der Aristokratische Stolz und Sinn wird gemildert, denn man sieht¹⁹ täglich Menschen von der bürgerlichen Klasse um sich, die weder an Geistesfähigkeiten noch an andern Eigenschaften des Mannes Menschen von adelicher Geburt nachstehen. Durch den stäten und nothwendigen Umgang wird man mit ihnen bekannt, man lernt ihre Vorzügen kennen, man errichtet mit ihnen Freundschaftbündnisse; man lernt die Begriffe von ehre, von Geschicklichkeit, von edlen Sinn, von Edel- und Groß-Muth mit dem Begriff des Bürgers zu verbinden, und so geschieht, daß man die Bürger Klasse zu schätzen u[nd]. zu würdigen anfängt. Diese Gesinnungen faßen in der Seele des jungen adelichen immer tiefern Wurzel, nach und nach sinkt sein übermüthiger Stolz²⁰ bis zur Menschlichkeit herunter, und hier wird zu einer edlen Selbstschätzung. – Mit diesen Gesinnungen betritt der Jüngling seine Laufbahn in der großen Welt – betrißt er auf seinen Landguthe, so verfährt er mit seinen Unterthanen menschlich, hält sich nicht mehr für ein Wesen höheren Ursprungs – sucht ihr hartes Schicksal durch manche Anstalten zu erleichtern, und wird zum Wohlthäter derselben – Und dieß ist wohl die Gewinn von der größten Wichtigkeit – In einer kleinen Stadt können diese Gesinnung nicht erzeugt werden, denn der junge Mensch betrachtet da das Volk immer, als unter sich – die²¹ adeliche Jugend dünkt sich die erste Klasse auszumachen –
- 2.) Selbst Kenntniß ist zum Leben höchstnothwendig – Um sich selbst genau kennen zu lernen, muß man sich mit andern vergleichen – diese Vergleichung geschieht nur dann richtig, wenn diejenigen, mit denen man sich vergleicht, nicht unter uns stehen, als auch nicht zu sehr über uns u[nd]. manche unter uns – Auf diese Art wird man sowohl auf seine Vorzüge, als auch seine Mängel aufmerksam gemacht; hieraus entsteht Bescheidenheit, als auch edles Selbstgefühl – In großen Städten giebt Menschen in der Menge, die in beyden Rücksichten zum Maaßstabe dienen können –
- 3.) Die Gelegenheit verschiedene Sprachen zu lernen, ist größer –
- 4.) Der so sehr gefürchtete freyhheits sein ist einer Popanz wovon man erschreckt, weil man es für etwas hält, daß es nicht ist – Erklärung u[nd]. Auseinandersetzung.
- 5.) Die Sittenlosigkeit ist eine erwiesene Verläumdung – Kann ausgeführt werden, um es augenscheinlicher zu machen. –
- 6.) Die Zusammenrottirung sind in kleinen Städten zu befürchten –
- 7.) Vortheile für die medicinische facultät – Vortheile für die Iuristen²²

18 MNL OL E 708 Vert. A. Fasc. 51. ad 13., 2r–3r.

19 sieht <...?>

20 Stolz <und wird zu einer edlen>

21 Die <In>

22 [Bizonytalan olvasat.]

- 8.) Ist die Universität zu Pesth, so können lehrbegierige Jünglinge – die zu früh [...] ²³ geworden sind – [...] ²⁴ Vorlesung beýwohnen – wie es geschieht.
- 9.) Es giebt Iuristen ²⁵ die auch Medizinische Vorlesungen besuchen ²⁶ – dieser Vortheil fällt weg – wenn die facultäten getrennt sind –
- 10.) Die Universität soll auch für Protestanten seýn; also muß in keine Stadt verlegt werden wo bloß Katholiken sind – am allerwenigsten in eine bischöflichenstadt – ²⁷
- Von den projektirten ab ist jede von der Beschaffenheit daß protestantische Eltern abgehalten werden wißen ihre Kinder dahin zu schicken-

2. Cím nélküli feljegyzés a pesti megyegyűlésről. [1790] ²⁸

- 1.) Die Regelns -
- 2.) frage: Wie viel Deputaten sollen geschickt werden – wie entschied
- 3.) Brief aus Szaboltscher komitat, wessen Inhalts?
- 4.) Brief aus Trenscher komitat – Inhalt?
- 5.) Ablegaten wahl – Vorschläge 2 [...] ²⁹ Cath. 2 ex Ewangl. verwerfen
Aus jeder Religion wurde 3 candidirt. Von katholischer Seite Graf Fekete, Szily, Latzkovits. Von der Lutheraner Pongrátz, Ludwig und Carl Kubinyi; von Reformirter Darvas, Onodi Johann Szilasý – wie terminirt? Den andere Tag [...] ³⁰ in 3ten Maý
- 1.) Erwahnung des Herrn Administrators zur Beobachtung der Ordnung
- 2.) Frage über die Ablegaten – Darvas will durchaus ablegen, es wird nicht angenommen.
Die frage, welcher soll der dritte seýn ist entschieden –
- 3.) Entwurf in Ansehung der Provisori während der diät
- 4.) Brief des Zempliner Komitats das Militär betreffend
- 5.) Brief des Kraßner und Középszolnok Komitats – wessen Inhalts
- 6.) – desgleichen aus Siebenbürgen
- 7.) – Instanz der Protestanten wegen Abschaffung der Stolargebühre

23 [Nem olvasható szó.]

24 [Nem olvasható szó.]

25 [Bizonytalan olvasat.]

26 [Bizonytalan olvasat.]

27 [A 10. pont utólagos betoldásként szerepel a lap szélére írva.]

28 MNL OL E 708 Vert. A. Fasc. 51. ad 13., 3v.

29 [Nem olvasható szó.]

30 [Nem olvasható szó.]